

D. D.

Dissertatio Philologica,

Vaticinium Salvatoris, interitum Reipublicæ Judaicæ, ultimum suum adventum & consummationem rerum prædicentis, breviter explicans.

Matth. XXIV.

Quam

Consent. Ampliff. Ord. Philos. Acad. Aboëns.

Publico Examine modeste offerunt

NICOLAUS GUSTAVUS
BRANDER,

Phil. Mag.

Et

ADOLPHUS KELLANDER,

Satacundenses.

In Auditorio Majori die X Martii MDCCXCII.

Horis consuetis.

ABOË, Typis FRENCKELLIANIS,

PRÆFATIO.

In libris legendis interpretandisque hæc sine dubio prima boni interpretis cura esse debet, ut verbis singulis easdem ideas cogitationesque jungere studeat, quas ipsi auctores in scribendo iisdem adjunxerint. Ad hunc finem attingendum interpreti maxime prodest, ut sensui proprio verborum tamdiu inhæreat, quamdiu nulla necessitas eum ab eodem recedere cogat; alias enim facile fieri potest, ut alienam pro lubitu auctoribus assignere & obtrudere sententiam interpretes queat; qua re interpretatio efficitur incerta ac dubia, & facilis ac lata via aperitur cuivis ad libidinem omnia allegoriis replendi, quemadmodum *Woolston* fecit, qui narrationes miraculorum Christi ad meras allegorias detorsit. Si autem absurda sententia aut falsa e sensu verborum proprio sequeretur, videndum, num alio loco de eadem re locutus auctor sit. Quod si de eadem re alibi clarius dixit: æquitatis est, locum obscuriorem ex clarioribus explicare & efficere ut commodior sententia ex verbis auctoris erui possit. Quas leges si
igitur

igitur interpretes Sacri in explicando vaticinio Salvatoris interitum reipublicæ judaicæ, ultimum ejus adventum, & consummationem rerum prædicente, servavissent; certe non tanta multitudine & varietate interpretationum hujus prædictionis laboraremus, quanta unicuique hunc locum intellectu interpretaturove jam obversatur. Neque credimus multa alia loca in sacris litteris occurrere, quæ crassioribus tenebris ex nimia plerumque interpretum eruditione ortis circumjecta esse & occultata, quam allatum vaticinium Christi; ita ut nulla fere ingenii acies iis penetrandis ac omnino dissipandis, par esse videatur. Cum igitur nos ad huncce locum difficilem interpretandum adjiceremus animum; non leviter suspicabamur, fore, ut conatus noster innocuus in multas multorum reprehensiones incurreret. Plerisque enim metuebamus studium nostrum male consumptum videri, quod loco scripturæ interpretando impendatur, in quo magna quoque ingenia possint se amplius exercere. Sed si conatus nostri ad eruendum verum sensum verborum in allata Christi prædictione, omnem omnino imprudentiæ notam effugere nequeant, tamen in censura laboris nostri faciles ad excusanda errata habituros nosmet lectores speramus: quare hanc nostram qualemcunque opellam eorum benigno subijicimus judicio, rogantes ut omnia in mitiorem interpretentur partem.

§. I.

Non omnium eadem de allata prædictione Christi sententia est. Alii hoc vaticinium non nisi de Hierosolymorum everfione adjunctisque rebus interpretantur, pro quibus maxima pars interpretum militat recentiorum. Alii de Excidio non solum Hierosolymitano, sed etjam de adventu Salvatoris ultimo & consummatione rerum sermonem Christi agere credunt; cum quibus maxima pars veterum facit interpretum. Has sententias, si inter se contendas, & quid utraque pars ad opinionem suam stabiliendam defendendamque attulerit, consideres; intelligas profecto, illos haud parum fortioribus armis pugnare, qui sententiæ favent posteriori. Nam si quis illorum temporum memoriam inde a Christo cruci affixo ad interitum & exitium usque Hierosolymorum percurrat; inveniet sine dubio magnam partem signorum a Salvatore prædictorum in hanc ætatem non convenire. Prius vero quam ad ipsam rem explicandam prædictionemque Christi interpretandam, proprius accedamus, notionem venturi Messiae talem qualem Judæi in universum sibi eandem formaverunt, adferre juvabit. Judæi æque ac discipuli Christi communi gentis suæ errore occupati Messiam sperabant non talem, qualem Deus illis vere promiserat, sed publicæ & externæ libertatis vindicem, everforem omnis idololatriæ strenuum bellatorem victoremque gentium, qui per universum, qua
patet

patet orbem terrarum victoriarum & triumphorum celebritate illustri futurus esset: deinde ex ejus victoriis pacem emanaturam esse profundam, in qua status discipulorum, qui a partibus Messiae steterunt, futurus esset optimus & felicissimus; & hanc denique Messiae praesentiam gloriosam ad tale regnum capessendum quaedam signa & eventus praeter ordinem annunciaturos Judaeorum opinio plerumque fuit (a). Cum igitur Salvatorem audivissent discipuli, postquam graviter in perversos Judaeorum mores invectus esset, Scribis & Pharisaeis dicentem: *ιδου αφιεται υμιν ο οικος υμων ερημος* (b) Animo fracti & mœrore minarum commoti, ad accuratiorem hujus rei explicationem, totum adjecerunt animum, *επιδειξοντες αυτω τας οικοδομας του ιερου.* (c) Discipuli enim forte sibi persuadebant pulcritudinem, firmitatem & magnificentiam aedificationum, quibus admirantes oculos praestrietos ipsi habuisse videntur animum Salvatoris ita commovere, ut comminationes suas vel sublaturus vel saltem mitigaturus esset. At cum Salvator nihil de comminationibus suis diminueret, sed potius judicium Dei confirmaret et gravitatem ejusdem exaggeraret dicens illis: *ου βλεπετε παντα ταυτα; αμην λεγω υμιν, ου*

A 3

αφεδν

(a) *Conf. Gottfr. Olearii observationes Sac. in Evang. Matthaei.*

(b) *Matth. Ev. Cap. XXIII. c. 38.*

(c) *Matth. Ev. Cap. XXIV. c. 1.*

αφεθη ωδε λιθος επι λιθου, ος ου μη καταλυθισεται (d)
 tum neque amplius Salvatorem Judæis denuncian-
 tem: Ου μη με ιδετε απ αρτι εως ου ειπατε ευλογημενος
 ο ερχομενος εν ονοματι κυριου (e) in quibus de dicessu
 suo ab Judæis intelligebant mentionem fecisse, aliquid
 rogare ausi sunt discipuli, sed e vestigio sine ambage
 de his omnibus Salvatorem sciscitabant dicentes: ειπε
 ημιν, ποτε ταυτα εσαι; και τι το σημειον της σης παρου-
 σιας, και της συντελειας του αιωνος (f). Ad recte intel-
 ligendam hanc quæstionem Salvatore a discipulis propo-
 sitam, necesse esse videntur, ut eandem ex opiniononi-
 bus discipulorum præjudicatis, de præsentia Christi
 gloriosa ad regnum Messiaæ capeffendum venientis,
 interpretemur. Constat inter omnes, Judæos Jesum
 pro Messia non agnovisse, sed variis modis per insi-
 dias eum circumvenire & interficere tentasse. Cum
 igitur propter scelestos Judæorum mores, Salvatorem
 graviter in eos commotum animadvertissent discipuli,
 eumque se ex conspectu Judæorum deceffurum di-
 centem audivissent, opinionis errore sibi forte sinxe-
 runt, Salvatorem Judæos contumaces sub potesta-
 tem suam redacturum abire atque vi illos ut se pro
 Messia agnoscerent coacturum, qua perturbatione re-
 rum templo Hierosolymitano vastitatem illatum iri,
 facile

(d) MATTH. Ev. Cap. XXIV. c. 2.

(e) MATTH. Ev. Cap. XXIII. c. 39.

(f) MATTH. Ev. Cap. XXIV. c. 3.

facile sibi imaginari discipuli poterant. Et quoniam conditionem suam in regno Messiae futuram putabant discipuli felicissimam, signum praesentiae Christi gloriosae ad imperium Messiae condendum seu signum consummationis illius aevi quo constitutum fuit Salvatorem ἀποκαθιστάναι τὴν βασιλείαν τῷ Ἰσραὴλ (g) (ita nobis τῆ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος interpretanda esse videtur) advenientis non minus a Salvatore requirunt quam signum temporis illius, quo templum Hierosolymitanum destruendum esset: ut forte ex his praenuntiis & signis felicitatem suam appropinquantem cognoscere atque adeo laetitia inde praecipere possent.

§. II.

Primo quidem Salvator admonitione ad circumspeditionem excitat discipulos suos gravi, ne opinionibus Judaeorum se falli paterentur praedudicatis, dicens illis: βλέπετε μὴ τις ὑμᾶς πλανήσῃ (h). Deinde ad id quod in quaestione a discipulis propositum erat, respondere instituit, eaque mox adfert signa, quae illis quidem interitum urbis & templi nec non totius reipublicae judaeicae occasum praenunciatura forent, sed nullam tamen spem praesentiae suae visibilis ante finem

(g) Act. Apost. Cap. 1 c. 6.

(h) Ματθ. Ev. Cap. XXIV. com. 4.

finem mundi expectandæ discipulis relinquit, ne tempore quidem Excidii Hierosolymitani, quare nemini prænunciaturo: *Ιδου, ὡδε ὁ χριστός, ἢ ὡδε (i)* neque dicenti: *Ιδου, ἐν τῇ εἰρημῷ; Ἰου ἐν τοῖς ταμείοις (k)* fides habenda esset. Tandem sub finem mundi diem suum tanta vi & efficacia irrupturum & signum adventus sui ita aperte & palam appariturum esse docet Salvator ut omnium oculis pateret neque alii alios de adventu ejus certiores facere opus haberent. *Ὡσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἐξέρχεται ἀπὸ ἀνατολῶν, καὶ φαίνεται εἰς δυσμῶν, οὕτως ἐστὶ καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου (l).* Hac comparatione ex fulgure sumpta, Salvator innuere videtur non solum celeritatem adventus sui, sed etjam visibilem suam præsentiam; nam fulgur & repentinum & visibile esse solet. Adeoque hoc loco sermonem non esse de adventu Messiæ ad judicandos puniendosque Judæos, ut quidam recentiores & interpretes & Theologi volunt, quia adventus Christi ad supplicium de Judæis sumendum neque repentinus neque visibilis dici potest, sed de ultimo Christi adventu ad judicium universale, nemini debere obscurum esse putamus. Sed quoniam hic locus vaticinii Christi, quem Matthæus leviter solum attingit, a Luca in Historia sua Evangelica Cap. XVII. fusius

(i) MATTH. XXIV. c. 23.

(k) L. c. com. 26.

(l) L. c. com. 27.

fufius explanatur, verbis ejusdem Evangeliftæ hanc prædictionem illustrare haud supervacaneum videtur. Cum Salvator in capite allato com. 24. discipulos de modo adventus sui edocuiſſet, conditionem illius temporis, in ſequentibus, iisdem adumbrare pergit, eamque cum temporibus Noachi & Lothi comparat, quarum ætatum homines in diem viventes & cupiditates ſuas turpes ac impuras explendi deſiderio flagrantes, non minus triſte exemplum impiis ſuppeditare calamitatum, quibus iidem ultimo Chriſti adventu afficiendi eſſent Salvator docet quam Noachum & Lothum documento piis eſſe bonitatis Dei, qui eos e cruciatibus opportuno tempore eripere nunquam intermit- tit. Hæc ſunt verba Salvatoris: *καθως εγενετο εν ταις ημεραις του Νωε, ουτως εσαι εν ταις ημεραις του υιου του ανθρωπου. Και ως εγενετο εν ταις ημεραις λωτ, κατα ταυτα εσαι η ημερα ο υιος του ανθρωπου αποκαλυπτεται. Δυο εσονται επι κλινης μιας' ο εις παραληφθησεται h. e. Pius velut apprehenſa manu e communi periculo aſſumitur & educitur, και ο ετερος h. e. impius, αφεθησεται (m). Tunc diſcipuli interrogabant Salvatorem που κυριε; nimirum aſſumitur pius? Salvator ad interrogata proverbialiter reſpondet; οτου το σωμα, εκει συναχθησονται οι αετοι (n). Allato proverbio innuere videtur, ubi Terrarum ego ſum, illuc etjam congregantur & aſſumuntur Pii. Hanc interpretationem*

B nem

(m) (n) Luc. Ev. Cap. XVII. c. 26. 28. 30. 34. 37.

nem verborum & Series rerum & doctrina Pauli de ultimo Christi adventu, qui pios derepente assumendos esse εν νεφελαις εις απαντησιν του κυριου εις αερα (ο) commemorat, omnem extra dubitationem ponere videntur.

§. III.

His præmissis & consideratis, facile omnes intellecturos esse putamus, de quorum dierum afflictione Salvator tum mentionem faciat cum dicit: Ευθως δε μετα την θλιψιν των ημερων εκεινων ο ηλιος σκοτισθησεται, και η σεληνη ου δωσει το φεγγος αυτης, και οι αστερες πεσουνται απο του ουρανου, και αι δυναμεις των ουρανων σαλευθησονται (ρ). Hoc nimirum loco fermorem Salvatoris non esse de calamitate dierum illorum, quæ genti Judaicæ eo tempore ab exercitu Romanorum illata fuit, quo urbs Hierosolyma obsidione clausa ac vi expugnata erat, sed de afflictione dierum illorum, qui toti orbi universo tempore ultimi Christi adventus, instabit, vel ex eo colligere licet, quod allata signa, quæ Salvator temporum illorum calamitatem infecutura prædicit, statim post interitum reipublicæ Judaicæ non evenerint. Nequeni si coacte ad hæc tempora sequentia Salvatoris verba trahi possunt:

Και

(ο) I. THESEAL. Cap. IV. c. 17.

(ρ) MATTH. Ευ. cap. XXIV. c. 29.

Και τότε Φανησεται το σημειον του υιου του ανθρωπου εν τω ουρανω· και τότε κοψονται πασαι αι Φυλαι της γης, και ριφονται τον υιον του ανθρωπου ερχομενον επι των νεφελων του ουρανου, μετα δυναμειως και δοξης πολλης. Και αποσχει τους αγγελους αυτου μετα σαλπιγγος Φωνης μεγαλης· και επισυναξουσι τους εκλεκτους αυτου εκ των τεσσαρων ανεμων, απ ακρων ουρανων εως ακρων αυτων (g). Nam si quis hæc verba attento contempletur animo; inveniatur profecto, iisdem prope formulis Salvatorem hoc loco usum fuisse, quibus alibi apparatus externus & magnificentissimum Spectaculum ultimi Christi adventus in Scripturis adumbrari solet. Tempore præterea obsidionis Hierosolymorum nullam spem præsentiae suæ visibilis expectandæ discipulis dat Salvator, allatis autem verbis statim post horum dierum afflictionem omnes eum in nubibus cæli cum efficacia & gloria magna venientem visuros esse e contrario docet simulque omnes tribus terræ plancturas & angelos ab omnibus mundi regionibus electos ejus congregaturos commemorat Salvator, quæ omnia fidem facere videntur hoc loco sermonem Christi non esse de capitali Judaicæ gentis calamitate, sed de die hominibus universis fatali. His allatis porro addit Salvator: Αρχομενων δε τουτων γινεσθαι ανακυψατε και επαρατε τας κεφαλας υμων· διοτι εγγιζει η απολυτρωσις υμων. Et οταν ιδητε ταυτα γινομενα γινωσκητε οτι εγγυς εστιν η βασι-

(g) MATTH. Ev. XXIV. c. 30. 31.

λεια του Θεου (r). Qui vel minime in historia perfectionum versatus est, quibus Christiani affligebantur, ei non potest esse ignotum gentes multo majora in cœtum Christianum mala intulisse, quam Judæos, & civitatem Christianam plures calamitates postquam ante occasum reipublicæ Judaicæ subiisse, adeoque nullam redemptionem illis post interitum Hierosolymorum affulcisse, multo minus regnum Dei appropinquasse, quod utrumque Salvator tamen allatas calamitates & adventum suum statim consecuturum disertis verbis testatur, & id denique quod non minimum facit momentum, loco jam ante a nobis allato, (f) affirmat Salvator, Judæos se non visuros esse donec eum pro Messia agnoverint. Judæos tempore excidii Hierosolymitani viventes nomina sua Christo non magis dedisse quam eos, qui ætate nostra vitam ducunt, historia edocet; adveniente autem Salvatore ad judicium universale, necesse sine dubio habebunt eum pro Messia agnoscere, æque ac populus, qui acclamavit: ευλογημενος ο ερχομενος εν ονοματι κυριου.

§. IV.

Interpretes, inprimis recentiores sententiæ nostræ repugnare existimant verba hæc Salvatoris:

Αμην

(r) Luc. Ev. Cap. XXI. c. 28. 31.

(f) MATTH. Ev. Cap. XXIII. c. 39.

Αμην λεγω υμιν ου μη παρελθι η γενεα αυτη, εως αν παν-
 τα ταυτα γενιται (t). Sed illi vocabulo τη γενεα vim
 & significationem iusto angustiorem tribuunt & hanc
 vocem per ætatem seu generationem Salvatoris tem-
 pore viventem vertunt atque adeo Salvatorem omnia
 hæc eventura dixisse credunt, antequam illa ætas
 hominum finem habitura foret. Quod si Salvator
 tempus tam præcise definivisset intra quod vaticinio e-
 ventus constitutus esset, forte non dixisset: περι δε της
 ημερας εκεινης και της ωρας ουδεις οιδεν, ουδε οι αγγελοι
 των ουρανων ει μη ο πατηρ μου μονος (u). Alii autem
 hanc vocem, hoc loco quemadmodum interdum ali-
 bi in historia Evangelica, de gente Judaica in uni-
 versum interpretantur, quam Salvator non interitu-
 ram prædicere videtur, donec prædicta omnia adeo-
 que & vaticinium Christi de die universis hominibus
 fatali, impleta fuerint. Hanc posteriorem interpreta-
 tionem & historia & experientia confirmare videtur.
 Nam qui vel minime attento lustrat animo gentem
 Judaicam & fata ejus tristissima cumque his compa-
 rat aliorum vicissitudines populorum non potest sine
 summa admiratione observare, nullam gentem tam
 exquisitis calamitatibus ubique affectam tamque va-
 riis fortunæ telis nullo non tempore propositam fuis-
 se ac illam & tamen per tam multa secula inter alios
 populos versantem manere diversam & a reliquis

(t) (u) MATTH. XXIV, c. 34. 36.

separatam gentem neque ullam probabiliorem & verio-
rem rationem adferre forte potest is, qui in causas hujus
prodigii inquirere instituerit, quam quod Deo effi-
cere placuit, ut hæc ipsa gens, quæ nullam fidem in-
stitutionibus Christi habuit, manifestissimum testimo-
nium aliis de veritate verborum Christi, ad finem us-
que seculorum perhiberet, æque ac urbs eorum Hier-
osolyma de veritate prædictionis Christi omnes præ-
tereuntes adhuc hodie admonet. Præterea qui a nobis
dissentiant, & hæc signa improprie accipiunt, ac de ex-
cidio Hierosolymitano adjunctisque rebus unice inter-
pretantur; quædam loca Scripturæ, quæ sententiæ no-
stræ adversa esse videntur, proferunt. In primis nobis
opponunt, auctoritatem Apostoli Petri, qui diem domini
ex improvviso oppressurum mortales contendit. Ver-
ba Petri ita se habent: *ἔξει δε ἡμερα κυριου ως κλεπτης
εν νυκτι (x)*. Hæc verba præsertim in impios conve-
nire, nemo non intelligit, qui in memoriam revocat
verba Pauli: *ὑμεις δε, αδελφοι, ουκ εσε εν σκοτει, ινα η
ημερα υμας ως κλεπτης καταλαβη (y)*. Ex his itaque
oppido patet diem Domini impios imparatos offen-
dere, non autem pios, qui diem adventus ejus
nullo non tempore exspectant, & ad eundem eidem
obviam semper parati sunt. Non aliter ac tempore
Noachi, Diluvium incolas veteris mundi a vero Dei
cultu

(x) 2 PET. Cap. III. c. 10.

(y) 1 Thessal. Cap. V. c. 4.

cultu alienos imparatos offendit, & dies ille iisdem supervenit sicut fur, non autem Noacho, qui attestantibus Sacris litteris a Deo de imminente & instante periculo admonitus & ex eo una cum suis ereptus fuit. Neque tamen nos ii sumus, qui signa adventus Messiae paulatim eventura esse contendamus, sed e contrario diem domini cum signis suis & prænuntiis derepente irrupturum esse putamus, ita tamen ut signa præitura sint & adventum filii hominis ad iudicium universale insequentem, universis orbis terrarum incolis prænunciatura. Non alienum videtur nostræ interpretationis confirmandæ causa admonitionem Salvatoris sequentem huic vaticinio adjunctam adferre: *προσεχετε δε εαυτοις, μηποτε αιφνιδιος εφ υμας επιση η ημερα εκεινη. Ως παλις γαρ επελευσεται επι παντας τους καθημενους επι προσωπον πασης της γης. Αγρυπνειτε ουν, εν παντι καιρω δεομενοι, ινα καταξιωθητε εκφυγειν ταυτα τα μελλοντα γινεσθαι, και σαθηναι εμπροσθεν του υιου του ανθρωπου. (z).* Causa autem, cur Salvator vaticinium de capitali Judaicæ gentis calamitate tam arcte cum prædictione de ultimo suo adventu & consummatione rerum conjunxerit; omnibus illis facilis est intellectu, qui sibi notum & perspectum habent quantam vim in homines associatio idearum exferere soleat. Salvator ea re omnes admonere videtur, ut tam certe ac vaticinium ejus, prædicens interitum reipublicæ Judaicæ, eventu

(z) Luc. Ev. Cap. XXI. com. 34. 35. 36.

tu confirmatum sit, tam certe etjam prædictio de ultimo ejus adventu tempore a deo præfinito implenda sit. Associatio enim idearum hanc vim habet, ut, quæ conjuncte & simul percepta sunt sensibus, eadem ipsa etjam conjuncta mens fervet. Sed non vacat plura adferre. Filum jam abrumpendum, finisque Scriptioni est imponendus.

